

Twee nog niet bekende munten van de stad Roermond

In 1472 kreeg de stad Roermond het recht om munten te slaan. Met onderbrekingen zijn er tot eind achttiende eeuw stedelijke munten geslagen. Onlangs bleek dat de collectie van het Historiehuis in Roermond twee in de literatuur nog niet eerder beschreven types bevatte.

Roermond was de hoofdstad van het Overkwartier, het zuidelijkste deel van het hertogdom Gelre. De hertogen Arnold van Egmond (1423-1473) en zijn kleinzoon Karel van Egmond (1492-1538) verleenden verschillende steden muntrecht, vaak tot onderhoud van de parochiekerk ter plaatse. Kuys schreef hierover: 'Deze vorm van meer dan incidentele landsheerlijke begunstiging van stedelijke parochiekerken via het recht van muntslag lijkt een typisch Gelders verschijnsel te zijn geweest'.¹ In 1960 publiceerde De Meyer een overzichtsartikel over de munten van de stad Roermond.² Paradoxaal genoeg zijn dergelijke overzichten juist door hun publicatie kort daarna niet meer actueel. Immers, juist een overzicht maakt het mogelijk collecties te onderzoeken op munten die nog niet in het overzicht staan. Toch zijn pas de laatste tien jaar enkele aanvullingen verschenen op De Meyers overzicht. De opkomst van de metaaldetectie maakt dat veel munten worden teruggevonden, archieven blijken soms nog onbekende gegevens te herbergen en publieke en private collecties bevatten soms nog onbekende types. De voortschrijdende digitalisering maakt dat al deze gegevens veel gemakkelijker dan vroeger beschikbaar komen. De collectie van het Historiehuis in Roermond is een goed voorbeeld. Deze staat sinds eind 2014 online.³ Vanaf de negentiende eeuw is in Roermond een collectie opgebouwd. Inspectie daarvan leverde twee munten op die niet zijn opgenomen in De Meyers overzicht en, voor zover bekend, ook niet elders beschreven zijn.

De eerste munt is een variant van een stuiver (De Meyer 16) op naam van de aartshertogen Albert en Isabella (1598-1621). Deze stuiver dateert De Meyer in de periode 1605-1608. Het verschil met de beschreven stuiver zit in de letters RV[R] onder de afsnede. Deze stuiver bevindt zich al lang in de Roermondse collectie. Archivaris Sivré (ca. 1818-1889; aangesteld in 1866) beschreef deze munt namelijk al.⁴

Het meest bijzonder is de volgende munt, vermoedelijk ook een stuiver. Zo te zien lijkt de munt slechts een gering gehalte aan zilver te hebben. [ill. 6149] Opvallend is dat de leeuw naar rechts kijkt, terwijl de Roermondse leeuw juist naar links hoort te kijken. Deze fout is ook bekend van twee andere munten die De Meyer toeschreef aan een ordonnantie gedateerd 10 september 1616.⁵ De tekst PHS.D.G.HISP.REX.DVX. GEL staat voor naar 'Filips, bij de gratie Gods koning van Spanje en hertog van Gelre'. De vraag is welke Filips hier is bedoeld: Filips II (1555-1598) of diens kleinzoon Filips IV (1621-1665). Op bijna alle munten van Filips IV staat zijn naam afgekort als 'PHS.IIIII'.⁶ Er is echter een uitzondering, namelijk een Roermondse duit met 'P.DG.DV. GEL.RIA'. De productie van deze duit werd toegestaan op 14 januari 1639.⁷ De titulatuur op de nu teruggevonden munt suggereert dus Filips II, maar juist in Roermond is Filips IV niet uit te sluiten. Verder is bekend dat de stad op 4 november 1638 en op 19 december 1639 toestemming kreeg om kleingeld van koper en zilver aan te munten.⁸

▲ Voorzijde: Versierd kruis, het omschrift doorsnijdend, met in de hoeken twee leeuwjes en twee lilies.

Omschrift [ALBE]-RTVS-E[T]E[L]-[I]SA[B]

▲ Keerzijde: Naar links klimmende leeuw (bezien vanuit de toeschouwer), met in afsnede de letters RV[R].

Omschrift (lelie) D.G.ARCHI.[A]V[ST.]DVCS.GELD
25 mm; massa 1,80 gram

Objectnummer 6131

Foto's: Gerard van de Garde

▲ Voorzijde: Wapen van Roermond in schild; de leeuw kijkt naar rechts (bezien vanuit de toeschouwer); boven het schild de letter R. Omschrift (lelie) PHS.D.G.HISP.REX.DVX.G[EL]

▲ Keerzijde: Lang kruis met omgekrulde uiteinden en punt in midden; lelie in hart en Omschrift .MON-NOV[A]-RVRE-MVND (N en D in ligatuur).
18,5 mm; 0,89 gram
Objectnummer 6149
Foto's: Joop Thijssen

De beschreven munt zou ook goed passen bij een ordonnantie van 22 juli 1644, waarin onder meer stuivers worden voorgeschreven. Niettemin was De Meyer ervan overtuigd dat er geen zilveren munten zijn geslagen, al beargumenteerde hij zijn mening niet.⁹ Gezien de genoemde ordonnanties èn omdat het uiterlijk van de munt past in de zeventiende eeuw, neig ik naar een toeschrijving aan Filips IV.

In de loop van het onderzoek rees de vraag hoe De Meyer deze munten over het hoofd heeft kunnen zien. Het antwoord bleek simpel: hij heeft alleen de collecties van het toenmalige Koninklijk Penningkabinet (tegenwoordig Nationale Numismatische Collectie), het Teylers Museum (Haarlem) en de Koninklijke Bibliotheek (Brussel) bestudeerd. Dat wekt te meer verbazing omdat De Meyer naar archiefstukken uit Roermond verwijst en zelfs enkele transcripties in zijn artikel heeft opgenomen. De afschriften van een groot aantal documenten over de stedelijke munten door Sivré lijkt hij weer niet te hebben geraadpleegd,¹⁰ wel het artikel van Van Nispen tot Sevenaer dat op deze documenten is gebaseerd.¹¹ De Meyers overzicht is dan wel lang actueel gebleven, maar het is ook duidelijk dat er op basis van inmiddels teruggevonden munten en archivalia in de toekomst nog veel valt aan te vullen.

Noten

- 1 J.A.E. Kuys, 'Kerk en religie in de late middeleeuwen', in: F. Keverling Buisman et al. (red.), *Arnhem tot 1700* (Utrecht 2008) 222-253, hier 229.
- 2 N.J.E. de Meyer, 'Le monnayage communal de Ruremonde', *Jaarboek voor Munt- en Penningkunde* 47 (1960) 19-58.
- 3 <http://museumcollecties.roermond.nl/adlib/search/simple>.
- 4 GAR, Collectie handschriften (toegang 6001), nr. 1, inv.nr. 133.
- 5 De Meyer 43, nrs. 19 en 20.
- 6 H. Vanhoudt, *De munten van de Bourgondische, Spaanse en Oostenrijkse Nederlanden en van de Franse en Hollandse periode 1434-1830* (Heverlee 2015).
- 7 De Meyer 44.
- 8 E. van Nispen tot Sevenaer, 'De Stedelijke Munt', in: R. de Nerée tot Babberich (red.), *Civitas Ruremundae; Gedenkboek ter gelegenheid van het zevenhonderd-jarig bestaan van Roermond als stad* (Roermond 1932) 314-320, hier 318.

9 De Meyer 44.

10 GAR, Collectie handschriften (toegang 6001), nr. 1, inv.nr. 141.

11 Van Nispen tot Sevenaer, 'De Stedelijke Munt'.